

Az i.e. XV. Századtól az i.sz. III. századig

IZRAEL MŰVÉSZETE

Olajfák hegyén álló Könnyecsepp templom belseje

Judaizmus

A judaizmus több mint 4000 éve keletkezett a Közel-Keleten.

Az első zsidók egy héber, nomád törzs tagjai voltak.

Végül Kánaánban (a mai Izrael területén) telepedtek le, azon a földön, amit Isten nekik ígért.

Itt olyan királyok alatt gyarapodtak, mint például Dávid és Salamon.

Salamon király jeruzsálemi temploma lett hitűk első központja.

Ur városából i.e. 1876-ban hívta el Isten Ábrahámot, hogy utódait nagy néppé tegye. Utódai: - Izsák, - Jákób (nevét Isten változtatta „Izra-él”-re, Isten harcosa), - József. József idejében az egész család Egyiptomba költözött, ahol szolgaságba kényszerült.

I.e. 1446-ban Mózes vezetésével csodálatos körülmények között kivonultak Egyiptomból – EXODUS

Sínai – hegnél szövetséget kötnek Izraellel, és átadja nekik a tízparancsolat kőtábláját.

A nép hűtlensége és lázadása miatt következett be a 40 éves pusztai vándorlás ami után Józsué vezetésével i.e. 1406-ban kezdődik Izrael honfoglalása.

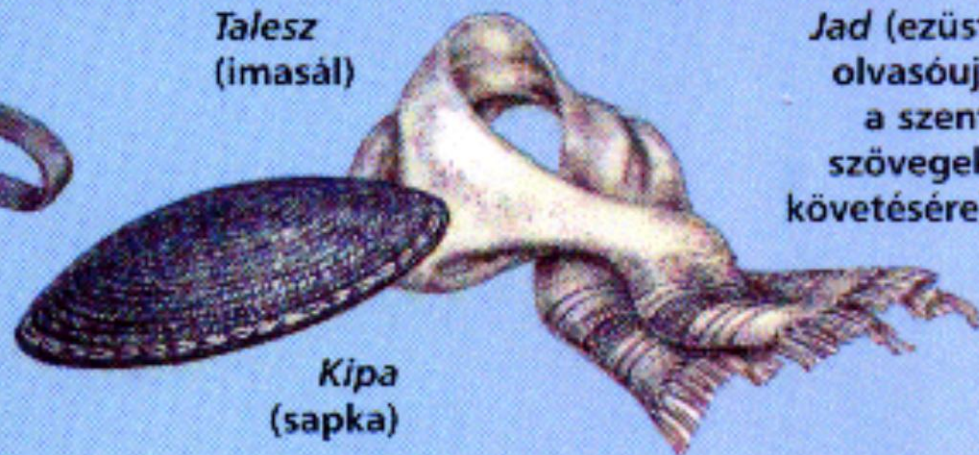

Szimbolikus eszközök

Tefillim
(a fejen vagy
a karon viselt
imaszíjak)

Talesz
(imasál)

Jad (ezüst
olvasóujj
a szent
szövegek
követésére)

Mezúze
(ajtóra
rögzített
kis tok,
benne egy
Tóra-
idézzel)

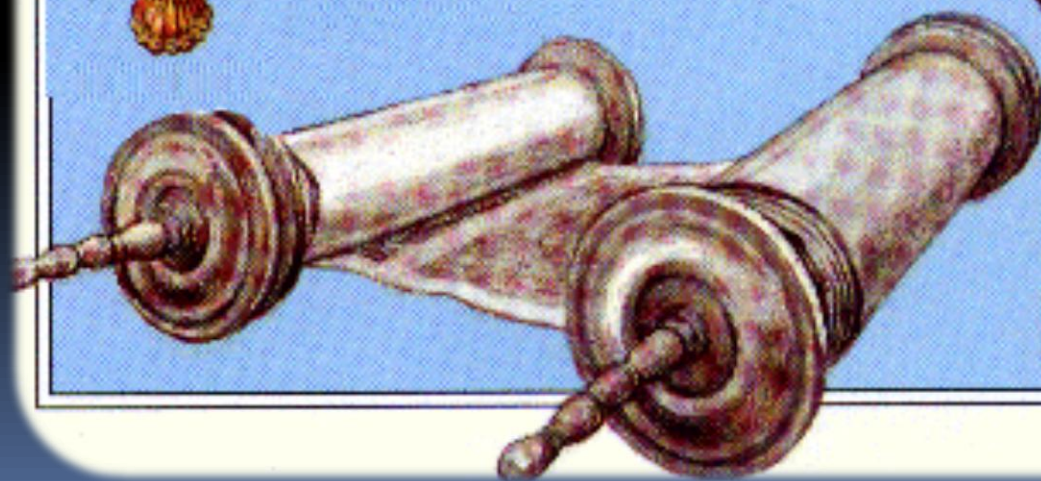

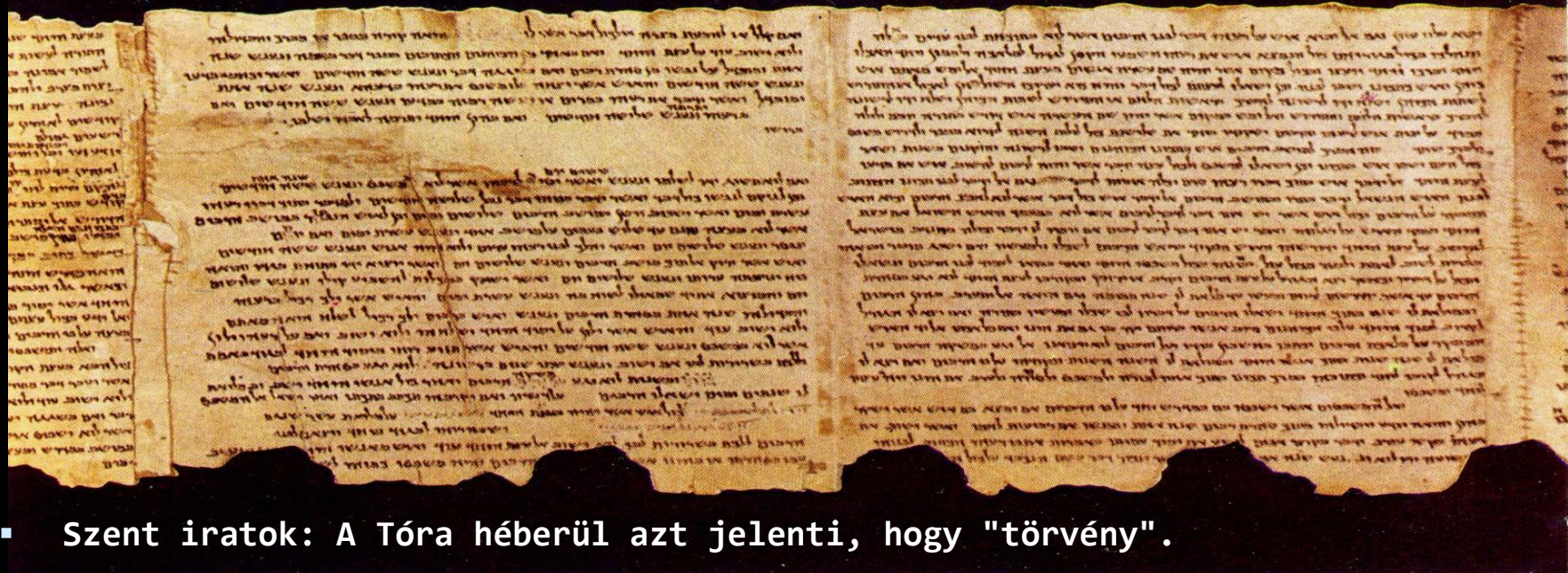
Kipa
(sapka)

Széfer-Tóra
(a Tóra két
tekerce)

Menóra
(hétágú
gyertyatartó)

- **Szent iratok:** A Tóra héberül azt jelenti, hogy "törvény".
A zsidó Biblia első öt könyve a Tóráként ismert.
- A Tórát Isten adta Mózesnek a sivatagban, a Sínai-hegyen. A zsidó szent iratok közül a Tóra a legfontosabb, mivel ez tartalmazza a zsidók életét irányító törvényeket.
A Tórát különlegesen képzett írnokok kézzel másolják, papírtekercsekre. A törvényeknek a rabbik (a Tóra szakértői) általi értelmezései, magyarázatai a Talmudban és egyéb iratokban vannak összegyűjtve.
- A zsidó Biblia a Tórán kívül tartalmazza a proféták könyveit, a zsoltárokat (verseket), a példabeszédeket, a zsidó nép történetét, és más szent iratokat is.
- Ugyanakkor ezek a szent iratok alkotják a keresztény Biblia Ótestamentumát.

Mózes két kőtáblára vésve hozta le a Sínai-hegyről Isten legfontosabb törvényeit, a Tízparancsolatot. A táblákat később egy frigyládának nevezett aranyládában tartották Jeruzsálemben, Salamon templomában.

1. Én, az Úr, vagyok a te Istened.
2. Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.
3. Az Úrnak a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd
4. Megemlékezzél a szombatról.
5. Tiszteld atyádat és anyádat.
6. Ne ölj.
7. Ne paráználkodjál.
8. Ne lopj.
9. Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot.
10. Ne kívánd felebarátod tulajdonát

A Frigyláda valamikor Kr.e. 1250 és 1240 között, az egyiptomi kivonulás utáni második év első hónapjában készült a Sínai-hegy lábánál az Úr útmutatásai alapján. A 40 éves vándorlás alatt mindvégig az izraeliek táborában volt, egy szentélynek nevezett sátorban.

Kr.e. 1210 táján, Mózes halálát követően az izraeliek a frigyláda erejének segítségével átkeltek a Jordánon, majd elfoglalták Jerikót.

•A frigyláda a szent láda, melyet a szentírás elbeszélése szerint Mózes a pusztában készítette.

•E leírás szerint akácfából készült, kívül és belül arannyal volt bevonva, fedelén pedig, amely egészen aranyból való volt, két kerub nyugodott.

•Benne őrizték a két kőtáblát, amelyre a Tízparancsolat volt felírva,

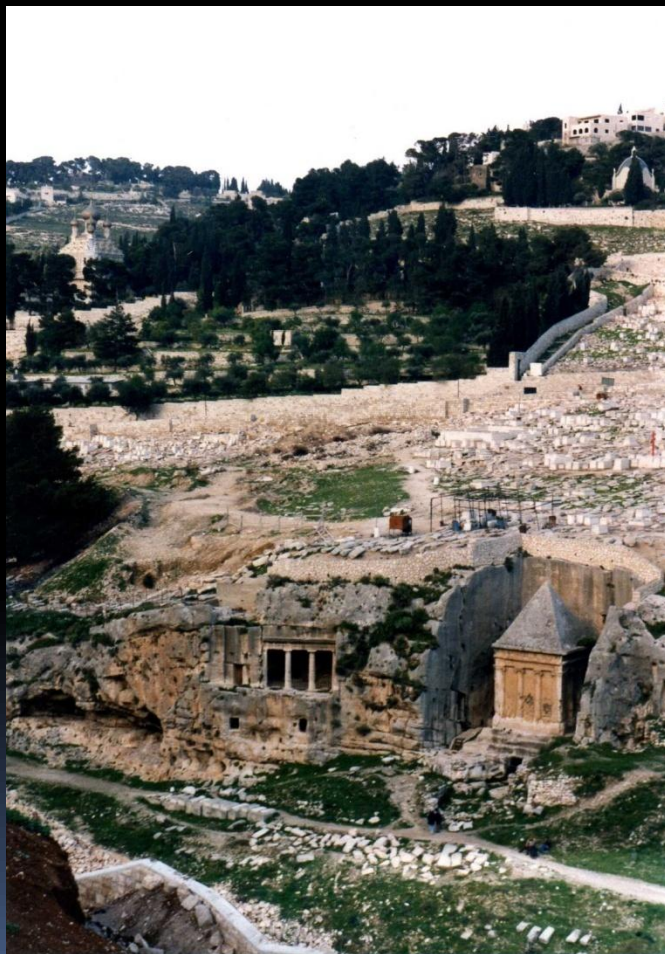
Pericles sótermelés a Holt tengerből

Sókristály hegyek a Holt tengernél

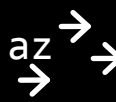
Zakariás és Absolon próféta sírkamrája balra a Szt. Mária Magdolna templom

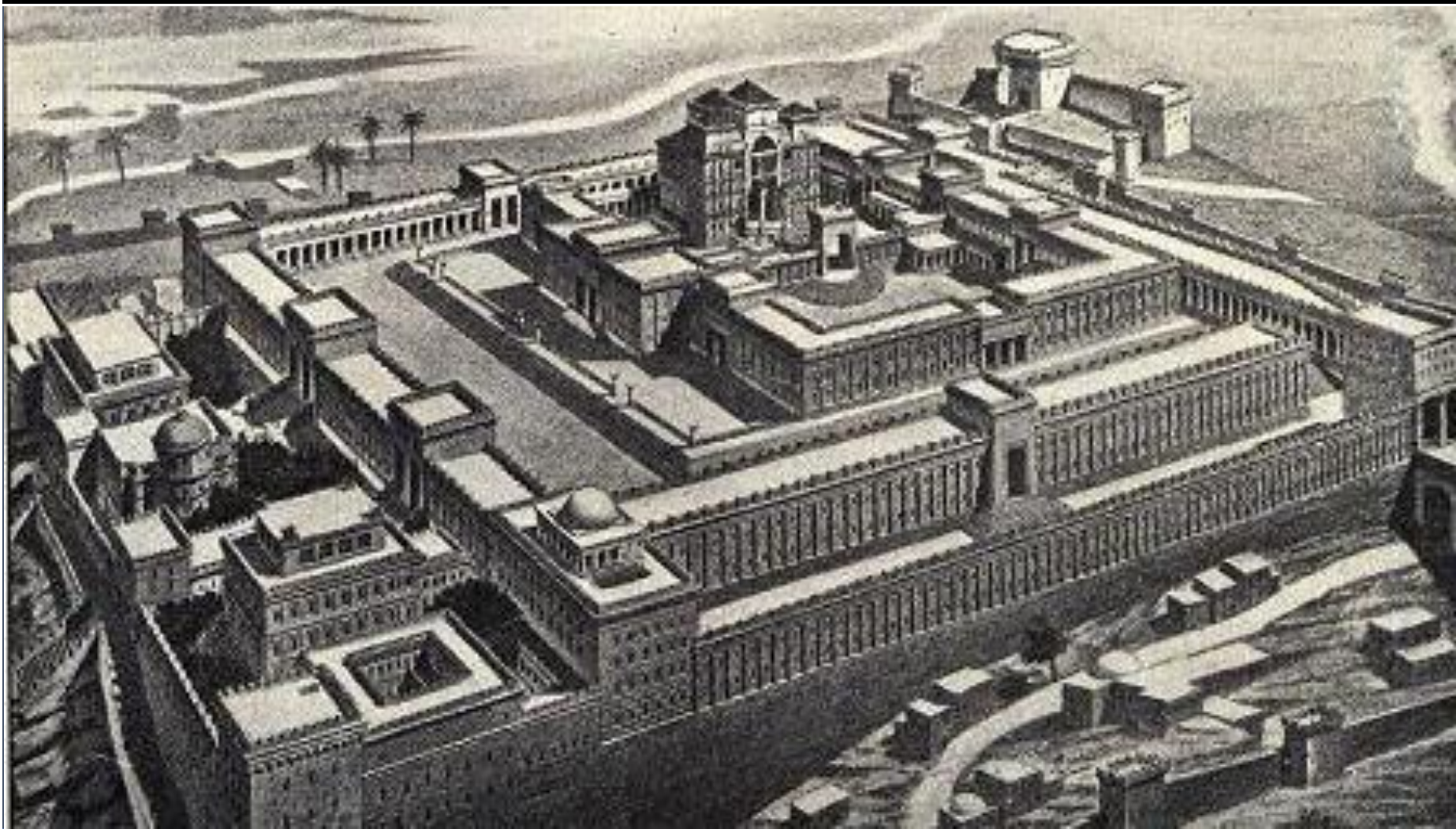

Jeruzsálemi látkép az Olajfák hegyéről, előtérben a Könnyecsepp templom

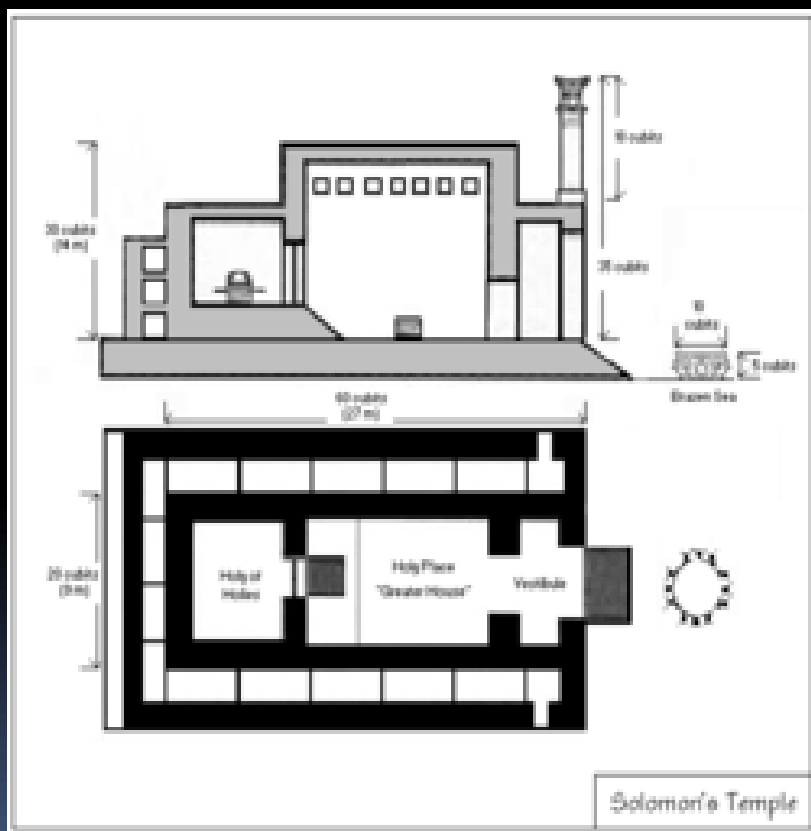

A salamoni templom

A zsidók építészete formájában nem sokban különbözött Mezopotámia építészetétől. Lakóházaik, síremlékeik, templomaik mind babiloni mintára épültek. A legfontosabb épület, mely szimbólummá is vált az idők során, a salamoni templom volt.

Salamon templom tervrajza

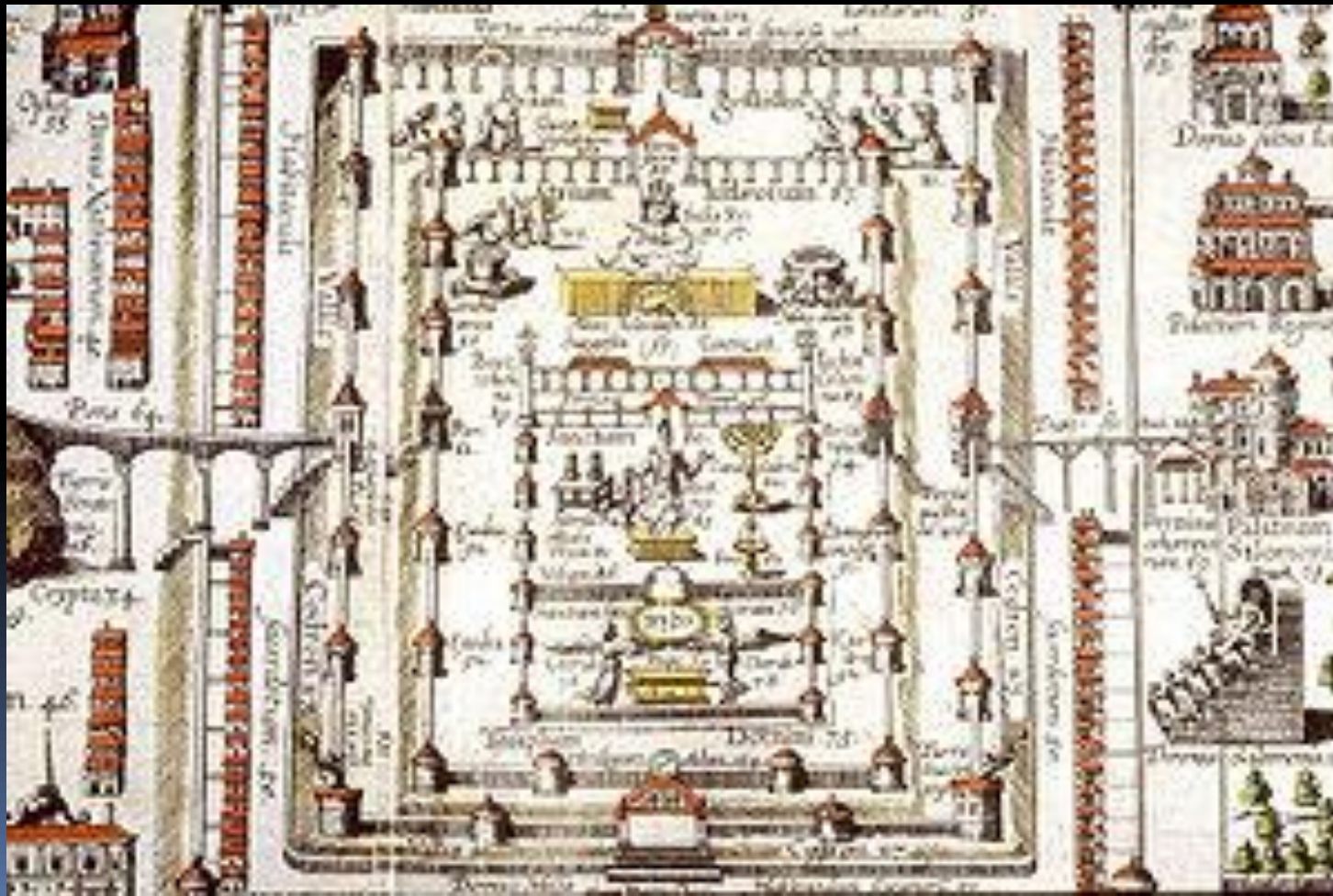
- A Templom elhelyezése a nyugatra néző bejáráttal és a Főmester helyével, ami Kelet felé irányul, a katedrálisok mintájára maga is szimbólum. A Templom jelképezi a nyugatról keletre, vagyis a fény felé vezető utat. Szent, szimbolikus hely.
- A Templom mennyezete a csillagos égboltot ábrázolja: az éjszakai eget ábrázolja annak számtalan, szabad szemmel is látható csillagával. Keleten, a Főmester helye mögött feltűnik a fénylő Delta: háromszög, középpontjában egy szemmel, az isteni szemmel.

SALAMON a-templom BELSŐ-TEMPLOMHEGY

- Egyszerűség, méltóság
- Alapformákat egyenes vonalak, téglalap és négyzet képezik
- Belőről faburkolat takarta a hatalmas faragott köveket
- Az oszlopok jelentéktelen szerepet töltöttek be.
- Hosszúsága 29 m
- Szélessége 9.5 m
- Magassága 14,5 m
- Két udvar: belső udvar kőfallyal körülvéve, külsőudvar nép számára

A salamoni templomot még Dávid király szeretne volna megépíteni, de csak Salamon kezdhette el. Kr. e. 966-959-ig épült föníciai mesterek vezetésével. Egyszerű formákból álló, téglaidomú épület volt, jellegzetessége a belső tereket borító cédrus- és ciprusburkolat. → →

Paloták

A salamoni templomhoz közel épült fel Salamon palotája. Előtte vezetett el a Gihon városához vezető út, kapuját Forráskapunak nevezték.

A kapu oszlopcsarnokba vezetett, mely valószínűleg az őrség tartózkodási helye volt.

A palota előtti téren oszlop állt, ennek vetített árnyéka mutatta az időt.

Az udvar felől először a trónterembe lehetett bejutni, ahol Salamon ítélkezett, emögött volt a királyi lak.

Következő dián Salamon király palotájának ásatása látható

Jeruzsálem az óriás menóra

Krisztus sírkamrája a Szent Sír templomban

Jerusalem

Titus diadalívén látható dombormű, ahogy a római katonák elrabolják a menórát.

A szobrászatot is főként bibliai leírásokra hagyatkozva ismerjük, mivel a területen már az ókor óta folyamatosak voltak a háborúk, a szobrok a városokkal együtt pusztultak el. A legfontosabb szobrászati munkák egyik volt a **Frigyláda két kerubja**, melyek színaranyból készültek.

Szintén a Biblia írja le **Salamon trónszékét**, mely aranyból és elefántcsontból készült.

Néhány ásatás során kerültek elő kisebb szobrok. A **terafimok** kis házi istenek voltak, fából vagy kőből készültek. Ismeretesek **bálványok** is, bibliai utalás van például az aranyborjúra. A bálványképeket és mindenféle egyéb ábrázolást Mózes törvényei tiltottak meg.

SZOBRÁSZATA

Zsinagógák: Dura Europos

Dura Europos

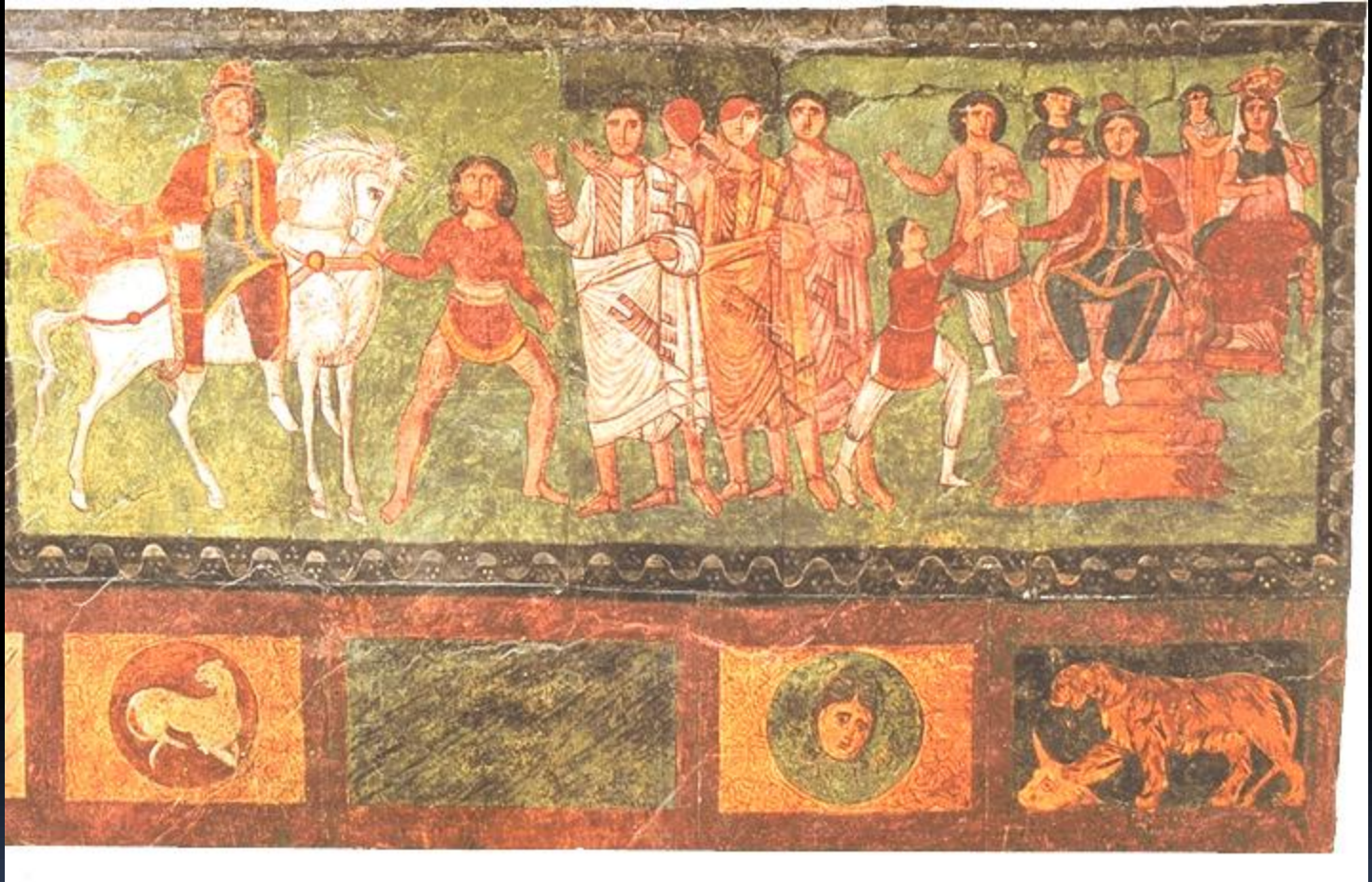
A salamoni templom lerombolása után a zsidó nép kultusz nélkül maradt. A gyülekezőhely a zsinagóga lett. Ennek az épülettípusnak előudvara van, fürdőszerű felépítés jellemzi, mivel gyakran folyó mellé építették. A 3. századtól a hellén bazilikák mintájára háromhajós elrendezésben építették. A zsinagóga Jeruzsálem felé eső részéhez tették a Tórát tartó szekrényt, itt állt az almemár

A festészet a zsidóknál nagyon alárendelt szerepet játszott. Mózes törvényei tiltották a figurális festészetet. Idővel a mózesi törvényt nem tartották szó szerint betartandónak. A nagyfestészetre szőnyegszövésből lehet következtetni. Fennmaradt továbbá néhány padlómozaik is.

A kereszténységgel érintkező zsidóság festészetének páratlan emléke a Dura Europos-i zsinagóga. Az ókeresztény festészet a római mellett ebből a hagyományból táplálkozott.

FESTÉSZET, IPARMŰVÉSZET

Iparművészeténél is a Bibliára lehet támaszkodni, mely említi a drágakövek metszését és művészi szinten való vésését.

